

DEPOZITNÍ KNIHOVNA ČR

Vít Richter

1 Úvod

Každá živá knihovna má přirozenou tendenci k růstu svého knihovního fondu. Tento růst se dříve či později dostane do rozporu s omezenou kapacitou skladů a celé budovy. Na druhé straně u každého typu dokumentu probíhá rovněž přirozený proces stárnutí jeho obsahu, který se projevuje postupným poklesem zájmu ze strany uživatelů. Z většiny knihoven je proto málo využívaná literatura postupně vyřazována, aby uvolnila místo novým přírůstkům. Málo využívaná literatura se ale vlivem poklesu uživatelských požadavků nestává literaturou nepoužitelnou. Veškeré dosavadní průzkumy využívání fondů knihoven různých typů potvrdily, že určité, byť menší procento požadavků směřuje vždy na starší, málo využívanou literaturu. Pokud příslušná knihovna usiluje o zabezpečení požadavku svých uživatelů v plné komplexnosti, obrací se v tomto případě prostřednictvím systému meziknihovnických služeb na ostatní knihovny o pomoc.

Základní problém v tomto okamžiku může mít zejména dva aspekty. V první řadě chybí dostatečně přesné a aktuální informace o dostupnosti, respektive lokaci požadovaného dokumentu, což v našich podmínkách souvisí s neúplností souborných katalogů zahraniční literatury nebo dokonce, v případě domácí literatury, s jejich úplnou neexistencí. V druhém případě se jedná o smutné zjištění, že požadovaný dokument ve fondech řady knihoven kdysi existoval, ale z důvodu malé aktuálnosti byl postupně vyřazen a zlikvidován. Průvodním rysem tohoto jevu je skutečnost, že v rámci knihoven jako celku současně existují rozsáhlé multiplicity málo využívané literatury, která zabírá místo dokumentům, o které je zájem.

Jednou z možností řešení tohoto problému je budování depozitní knihovny, která by na bázi kooperace vytvářela společný depozitní fond z vyřazené málo využívané literatury a poskytovala pohotovostní meziknihovnické výpůjční služby všem zúčastněným knihovnám.

V listopadu 1995 se předpokládá dokončení výstavby ústředního depozitáře Národní knihovny umístěného v areálu na okraji Prahy v Hostivaři. Plně klimatizovaný depozitář s kapacitou cca 4 mil. svazků vyřeší po desetiletí narůstající problém skladovacích kapacit pro ukládání nových přírůstků, který

zejména v posledních pěti letech vedl k postupnému omezování výpůjčních služeb, neboť statisíce svazků nejnovější literatury i unikátních historických fondů jsou uloženy mimo regály a vyřazeny tak z výpůjčního provozu.

Již v roce 1992, kdy byl areál o rozloze 5,5 ha usnesením vlády Národní knihovně přidělen, se předpokládalo, že pozemky mohou být využity pro výstavbu depozitní knihovny poskytující servis všem knihovnám v rámci České republiky. Z těchto důvodů byly již v první fázi výstavby, která je zaměřena především na prostorové zajištění Národní knihovny, vytvořeny předpoklady pro postupné zahájení činnosti Depozitní knihovny ČR jako samostatného útvaru v rámci Národní knihovny (podrobněji viz příloha).

2 Průzkum zájmu o činnost Depozitní knihovny ČR

Rozhodující podmínkou pro vznik a řádné fungování každé depozitní knihovny je ovšem aktivní spolupráce všech zúčastněných knihoven a institucí. V únoru letošního roku Národní knihovna zaslala 135 knihovnám a informačním institucím materiál „Depozitní knihovna ČR. Základní teze projektu“. V průvodním dopisu byly položeny celkem čtyři otázky a v pátém bodu měli možnost všichni respondenti vyjádřit jakékoliv připomínky k problematice Depozitní knihovny ČR. K datu 15.4.1995 došlo celkem 53 odpovědí a stanovisek z toho 29 odpovědí z okresních nebo velkých městských knihoven, 9 odpovědí ze státních vědeckých knihoven, 7 odpovědí z ústředních odborných knihoven, 7 odpovědí z vysokoškolských knihoven a 1 odpověď z Ministerstva hospodářství ČR.

Otázka č. 1

Považujete vybudování Depozitní knihovny ČR za účelné a perspektivní z hlediska budoucího rozvoje knihovnických a informačních služeb v ČR?

Vyhodnocení:

Z 53 odpovědí bylo celkem 50 jednoznačně kladných ve prospěch vybudování Depozitní knihovny ČR. Knihovna Národního muzea konstatovala, že význam Depozitní knihovny bude možno zhodnotit až při jejím skutečném provozu. Okresní knihovny v Lounech a Olomouci vyjádřily záporné stanovisko k celému záměru.

Otázka č. 2

Je Vaše knihovna ochotna převzít garanci za trvalé uchování literatury z určitého oboru či určitého druhu dokumentu? Jestliže ano, specifikujte obor či druh dokumentu a uveďte za jakých podmínek.

Vyhodnocení:

Obecně lze konstatovat, že zájem o převzetí garancí za trvalé uchování byl velmi nízký. V některých případech odmítnutí přirozeně vyplývá z funkce, postavení a velikosti dané knihovny (např. okresní či městská knihovna) a v ostatních případech je v naprosté většině konstatován nedostatek skladovacích prostor, případně ekonomických podmínek pro zajištění této funkce.

Okresní knihovny – v šesti případech je nabízena garance za uchování regionální literatury, jedenkrát garance za uchování hudebnin (OK Hradec Králové) a jedenkrát za literaturu v polštině (RK Karviná).

Státní vědecké knihovny – všechny SVK s výjimkou SVK Ostrava nabízejí uchování regionální literatury, případně uchování české literatury jako celku. Další garance:

- Kladno – mapy, průvodce
- České Budějovice – hudebniny, bibliofilie
- MZK Brno – spol.vědy, biologické vědy, technika, ekonomika, lékařství, šachová lit.
- Liberec – sklo, bižuterie, textil, germanika
- Plzeň – pivovarnictví

Ústřední odborné knihovny:

- Státní pedagogická knihovna – učebnice, dětská literatura
- Parlamentní knihovna – parlamentarismus
- Knihovna Národního muzea – česká literatura 19. stol, česká periodika
- Národní lékařská knihovna – lékařství s omezením pouze na českou a slovenskou literaturu
- Státní technická knihovna – dle svého profilu doplňování, u zahraniční literatury pouze dokumenty s trvalou vědeckou hodnotou
- Ústřední zemědělská a lesnická knihovna – zemědělství

Vysokoškolské knihovny: – FF UK Knihovna Ústavu inf. studií a knihovnictví – knihovnictví, bibliografie

Je zřejmé, že otázka případné delimitace garancí za trvalé uchování literatury z určitého oboru bude muset být předmětem dalšího jednání a zpřesnění. Vyjádřené odpovědi jednoznačně prokazují prostorovou poddimenzovanost velkých knihoven, což prokazatelně limituje jejich budoucí rozvoj a možnosti meziknihovní spolupráce. Do obsahového vymezení knihovních fondů i do celého projektu Depozitní knihovny ČR bude nezbytné promítnout nové skutečnosti vyplývající z nového zákona o vydávání neperiodických publikací respektive povinného výtisku.

Otázka č. 3

Navrhněte druhy dokumentů a obory, které by podle Vašeho názoru neměly být doplňovány do fondu DK, a to z domácí, slovenské a zahraniční produkce (viz ad 3.3 přílohy).

Vyhodnocení:

V celku je možné konstatovat, že dotázané knihovny souhlasí s navrženým vymezením s uvedením dílčích připomínek, např.:

- v šesti případech je požadováno zařazování skript, naopak dvakrát je požadováno jejich vyloučení,
- ojedinele je požadováno zařazení hudebnin, map, grafiky, gr. desek, mg. kazet, drobných tisků, norem a patentů,
- současně je požadováno vyřazování braku, beletrie po r. 1945, rukopisů, vysokoškolských prací apod.

Otázka č. 4

Je Vaše knihovna (instituce) ochotna předávat bezúplatným převodem nebo darem vyřazenou literaturu Depozitní knihovně ČR za podmínek uvedených v přiloženém materiálu?

Vyhodnocení:

50 knihoven souhlasí s bezúplatným převodem. Moravská zemská knihovna nesouhlasí s tímto postupem.

Otázka č. 5

Prosíme o sdělení připomínek a námětů k přiloženému materiálu. Připomínky je možno vyjádřit i formou poznámek do podkladového materiálu.

Vyhodnocení:

Celkem 15 respondentů vyjádřilo další připomínky k projektu Depozitní knihovny ČR. V převážné většině byly tyto připomínky zaměřeny na problematiku snížení pracnosti při zpracování a zasílání vyřazené literatury. Připomínky budou využity při podrobnějším rozpracování postupů a kritérií při výběru literatury.

3 Současný stav příprav na zahájení činnosti Depozitní knihovny ČR

Jak vyplývá z vyhodnocení výše uvedené ankety knihovny vyjádřily celkem jednoznačný zájem na vytvoření a činnosti Depozitní knihovny ČR. S ohledem na celkově kritickou prostorovou situaci našich největších knihoven lze předpokládat, že možnosti delimitace depozitní funkce pro literaturu určitého oboru jsou v nejbližší době velmi omezené.

Nezávisle na existenci Depozitní knihovny ČR bude nutné v souvislosti se změnou legislativy povinného výtisku, respektive zásadní redukcí počtu odevzdávaných povinných výtisků provést jasné vymezení garancí za trvalé uchování, ale také zpřístupnění domácí tištěné produkce v rámci meziknihovnických služeb.

Před zahájením činnosti Depozitní knihovny ČR je nezbytné zpracovat podrobná pravidla jak její činnosti, tak i práv a povinností všech spolupracujících knihoven. V této souvislosti bude nutno řešit i citlivou otázku cen poskytovaných služeb a krytí nákladů na jednotlivé činnosti .

V souvislosti s přípravou rozpočtu na rok 1996 připravila Národní knihovna pro Ministerstvo kultury ČR harmonogram postupu vybudování Depozitní knihovny ČR, který zahrnuje tři hlavní fáze:

- a) Přípravné období červenec – prosinec 1996
Základní úlohy: Rozpracování podrobné koncepce, zpracování metodických postupů, navázání základních kooperačních vazeb s rozhodujícími knihovnickými institucemi, propagace aktivit depozitní knihovny, organizování instruktáží a odborných seminářů.
- b) Realizační fáze I – leden – prosinec 1997
Základní úlohy: Zahájení přebírání vyřazené literatury, její třídění, zpracování, retrokonverze klasických katalogizačních záznamů do elektronické formy, budování depozitního fondu, redistribuce duplikátů, prodej a likvidace nepoužité literatury.
- c) Realizační fáze II – leden 1998
Základní úlohy: Zahájení provozu meziknihovnických výpůjčních služeb, plná realizace funkcí depozitní knihovny.

DEPOZITNÍ KNIHOVNA ČR

Základní teze projektu

1 Účel a cíl Depozitní knihovny ČR

1.1 Depozitní knihovna ČR jako součást systému knihoven ČR

Cílem světového programu univerzální dostupnosti publikací (UAP) podporovaného UNESCO a IFLA je naplnění práva občana na volný přístup k publikovaným dokumentům vydaným v kterékoliv době a na kterémkoliv místě. Obrovský rozsah celosvětové vydavatelské produkce znemožňuje, aby tento cíl naplňovala jediná knihovna či knihovny v určitém státě. Základní podmínkou zajištění UAP je proto stále užší spolupráce knihoven v rámci jednoho státu i v nejširším možném mezinárodním kontextu, a to ve všech oblastech knihovnických činností – doplňování, zpracování, uložení i využívání knihovnických fondů. Zásady programu UAP vyžadují, aby jednotlivé země zajistily především dostupnost vlastní produkce publikovaných dokumentů a prováděly aktivní politiku při koordinaci vytváření a uchování informačních zdrojů na svém území.

Již od počátku našeho století je v řadě zemí budována celá řada depozitních knihoven a systémů, které na bázi kooperace usilují o racionální uložení a zpřístupňování málo využívané literatury. Depozitní skladování knihovnických fondů je organizováno jak na úrovni kooperačních sdružení knihoven (např. USA, Velká Británie, SRN apod.), tak i na úrovni jednotlivých států vybudováním ústředních depozitních knihoven, které poskytují servis všem knihovnám v zemi (např. Finsko, Velká Británie, Norsko, Švédsko apod.). Vytváření depozitních systémů je také součástí doporučení IFLA v rámci programu UAP.

V ČR vznikla poměrně hustá síť knihoven a informačních institucí různých typů a zaměření, které spolu tradičně spolupracují v rámci meziknihovnických výpůjčních služeb. Mezi jednotlivými knihovnami existuje částečná oborová a druhová specializace knihovnických fondů a jejich doplňování. Vlivem společenské a ekonomické transformace po roce 1989 došlo k řadě zásadních změn knihovnického systému. Z hlediska sledované problematiky se jedná zejména o tyto skutečnosti:

- rozpad soustavy VTEI a zánik celé řady knihoven a jejich fondů vlivem privatizace a restrukturalizace státních podniků,
- prudký růst cen domácí a zahraniční literatury,
- prudký růst nákladů na zajištění mezinárodních meziknihovnických výpůjčních služeb,

- rozsáhlé vyřazování politicky deformované domácí i zahraniční literatury z knihovních fondů všech knihoven,
- postupný rozklad různých druhů knihovnických kooperačních systémů včetně okresních systémů veřejných knihoven,
- malá efektivnost povinného výtisku (cca 30% vydavatelské produkce není odevzdáváno),
- zásadní redukce počtu povinných výtisků.

Prakticky ve všech knihovnách trvá značný nedostatek skladovacích prostor pro uložení knihovních fondů. V protikladu s tím knihovní fondy v rámci celé ČR vykazují vysoké procento multiplicitní a málo využívané literatury, kterou se knihovny obávají vyřadit proto, aby nesnížily svojí schopnost uspokojovat požadavky svých uživatelů na starší literaturu. Důsledkem jsou trvalé potíže s uložení nových přírůstků a soustavný tlak na získání investičních prostředků na výstavbu nových skladovacích kapacit. Problematika nedostatku skladovacích kapacit se zatím řeší neefektivní výstavbou depozitářů jednotlivých knihoven nebo získáváním různých druhů provizorií, která jsou zpravidla nevhodná pro uložení knihovních fondů.

Vybudování Depozitní knihovny ČR (dále jen DK) by se mělo stát jedním z hlavních nástrojů koordinace doplňování a skladování knihovních fondů, efektivní práce s málo využívanou literaturou i optimalizace stávajícího systému meziknihovních služeb.

DK nesmí být pojata jako izolované řešení, ale musí mít vazbu na současný systém veřejných knihoven, SVK, ústřední odborné knihovny, vysokoškolské knihovny i další instituce a musí respektovat historicky vzniklé knihovní fondy, služby a vzájemné vazby.

Služby DK mají charakter ústředního servisu určeného všem knihovnám.

1.2 Hlavní cíle Depozitní knihovny ČR

- a) zkvalitnění systému univerzální dostupnosti publikací na území ČR,
- b) zachování informačního potenciálu knihovních fondů v ČR,
- c) snížení požadavků na výstavbu skladovacích prostor pro uložení knihovních fondů v jednotlivých knihovnách ČR
- d) snížení multiplicit v knihovních fondech a rozšíření prostoru pro uložení nových přírůstků v knihovnách ČR
- e) ochrana konzervačních fondů,
- f) zvýšení úplnosti retrospektivního doplňování konzervačních fondů,
- g) efektivní využití vyřazené literatury (depozitní fond, redistribuce, výměna, prodej, likvidace),
- h) zvýšení pohotovosti meziknihovních výpůjčních služeb

2 Výchozí předpoklady vybudování Depozitní knihovny ČR

- a) Usnesením vlády č. 231 z 25.3.1992 bylo rozhodnuto o přidělení areálu bývalého podniku Výstavnictví v Praze 15 – Hostivaři Národní knihovně (NK) pro účely výstavby depozitáře. Ve zdůvodnění tohoto usnesení se předpokládalo i vybudování DK.
- b) V rámci projektového řešení a vlastní výstavby depozitáře NK v Hostivaři byly vytvořeny podmínky pro zahájení činnosti DK s tím, že plné rozvinutí jejich funkcí bude realizováno v dalších etapách výstavby v hostivařském areálu.
- c) V depozitáři NK byl koncipován útvar s pracovním názvem „Útvar pro práci s málo využívanou literaturou“, který zahrnuje kancelářské prostory o ploše 101 m² a manipulační sklad o ploše 83 m².
- d) Skladovací kapacita plně klimatizovaného depozitáře je 4 mil. svazků s tím, že určitou část skladovací kapacity je možno využít pro fondy DK a to za předpokladu, že bude garantována další výstavba skladovacích kapacit, které zajistí uložení nových přírůstků obou institucí po zaplnění stávajícího depozitáře.
- e) Pro provoz DK je možno využít další provozy a zařízení depozitáře, např. studovnu, provoz obsluhy skladu a MVS, poštu, pracoviště pro mechanickou očistu a dezinfekci knihovních fondů, útvar pro vazbu a převazbu, počítačovou síť apod.
- f) Předpokládaná roční kapacita DK je probírka cca 200 000 sv. vyřazené literatury a zpracování přírůstku depozitního fondu v rozsahu cca 20 000 sv. v závislosti na personálním zajištění.
- g) Návrh na zahájení základního provozu (tj. přebírání vyřazené literatury): v průběhu roku 1997. V návaznosti na postup zpracování a budování depozitního fondu bude zahájeno poskytování meziknihovních výpůjčních služeb a plnění dalších funkcí DK.

3 Organizační principy Depozitní knihovny ČR

3.1 Organizační začlenění a financování Depozitní knihovny ČR

Předpokládá se, že v prvním období vzniku DK půjde o samostatný útvar (odbor) Národní knihovny v Praze jehož funkce a činnosti budou stanoveny statutem a organizačním řádem NK. Financování činnosti DK bude součástí rozpočtu NK. V další etapě (tj. po výstavbě samostatného skladovacího objektu) se předpokládá vytvoření samostatné právnické osoby (příspěvkové či neziskové organizace).

3.2. Okruh institucí spolupracujících s Depozitní knihovnou ČR

Hlavní kategorie:

- a) kooperující instituce, tzn. instituce, která na základě vzájemné dohody převezme garance za trvalé uchování dokumentů z určitého oboru či druhu a bude přijímat dokumenty redistribuované z DK,
- b) ostatní instituce, tzn. kterákoliv knihovna či jiná instituce, mající zájem předávat za stanovených podmínek málo využívanou a vyřazenou literaturu do DK

3.3 Profil doplňování Depozitní knihovny ČR

1. Domácí tištěná produkce
Bez omezení s výjimkou některých druhů speciálních dokumentů, např. normy, patenty, firemní literatura, skripta, plakáty, pohlednice, merkantil, drobné tisky apod.,
2. Slovenská tištěná produkce
Do roku 1992 bez omezení s výjimkou některých druhů speciálních dokumentů, např. normy, patenty, firemní literatura, skripta, plakáty, pohlednice, merkantil, drobné tisky apod. Od roku 1993 analogicky jako zahraniční literatura.
3. Zahraniční literatura
 - a) Neperiodická literatura
 - Oborové vymezení na základě dohod se spolupracujícími knihovnami (SVK, ústřední odborné knihovny a dále dle individuálního výběru) o převzetí gescí za trvalé uchování literatury z určitých oborů.
 - Vyloučení vybraných druhů či typů dokumentů, např. normy, patenty, firemní literatura, plakáty, pohlednice, merkantil, drobné tisky apod.,
 - b) Periodická literatura
 - Oborové vymezení na základě dohod se spolupracujícími knihovnami (SVK, ústřední odborné knihovny a dále dle individuálního výběru) o převzetí gescí za trvalé uchování literatury z určitých oborů.

Na základě dohody s kooperujícími institucemi bude dohodnuta míra duplicit ve fondu DK a ve fondech kooperujících institucí.

3.4 Vlastnictví knihovných fondů

Předpokládá se, že knihovní fondy vyřazené ze státních subjektů (viz Poznámka) budou předány formou bezúplatného převodu, od ostatních subjektů darem. Získané fondy se stanou majetkem depozitní knihovny.

Poznámka:

Ve smyslu ustanovení 12, odst. 3, písm. g) vyhl. č. 119/1988 Sb., o hospodaření s národním majetkem, se převody práva hospodaření ke knihovním fondům, mezi knihovnami jednotné soustavy uskutečňují vždy bezúplatně. Podle odst. 1 téhož paragrafu je možný bezúplatný převod mezi organizacemi navzájem (podle vyhlášky se těmito organizacemi rozumějí rozpočtové a jiné státní organizace) a rovněž mezi organizacemi a státními podniky (toto pojetí je v souladu s 6, odst. 1 zákona č. 111/1990 Sb., o státním podniku).

U nestátních subjektů by převedení knihovních fondů na ÚDK bylo chápáno jako dar (pokud by tento převod nevyplýval z nějaké právní normy), a to v souladu s ustanovením 20, odst. 8 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v pozdějším znění. Z hlediska zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, darovací a z převodu nemovitosti, v pozdějším znění, by neměly být žádné problémy neboť ÚDK by jako státní organizace byla od daně darovací osvobozena, pouze v případě darů od nestátních institucí by musela podávat daňové přiznání (u státních nikoliv, protože převod práva hospodaření není darováním). V této souvislosti bude možno uvažovat o novele směrnice č. 10 MK ČR o evidenci a revizi knihovních fondů nebo zpracování jiné legislativní úpravy či doporučení.

3.5 Základní úkoly odesílající knihovny

- základní výběr podle stanovených kritérií provádí odesílající knihovna,
- dokumenty musí být zaslány v dobrém stavu čisté a nepoškozené,
- každý odeslaný dokument musí být vybaven katalogizačním záznamem v papírové nebo elektronické formě ve výměnném formátu,
- náklady na dopravu a poštovné hradí odesílající knihovna,
- každá spolupracující knihovna má právo zaslat vyřazené dokumenty podle stanoveného harmonogramu či na základě dohody s DK podle jejich kapacitních možností. Drobné zásilky (např. do 10 svazků) bude možno zasílat bez omezení. Podrobná pravidla budou zpracována před zahájením provozu DK,
- perspektivně bude odesílající knihovna provádět kontrolu na multiplacitu v souborném katalogu CASLIN,
- spolupracující instituce mohou zaslat seznam svých deziderát v elektronické formě ve výměnném formátu,
- zpracování nabídkového seznamu literatury pro zařazení do DK.

3.6 Základní úkoly Depozitní knihovny ČR

- prověřování zasláných nabídkových seznamů z hlediska plánu doplňování,
- třídění zasláných dokumentů podle stanovených kritérií na:
 - a) dokumenty určené pro zařazení do depozitního fondů,
 - b) dokumenty určené pro zařazení do konzervačních fondů NK,

- c) dokumenty určené pro redistribuci do jiných knihoven,
 - d) dokumenty určené pro výměnu,
 - e) dokumenty určené pro prodej,
 - f) dokumenty určené k likvidaci,
- katalogizace dokumentů ad a) – e), tj. retrokonverze původního papírového záznamu do strojem čitelné formy nebo převod elektronického záznamu do báze DK,
 - vytváření vlastní databáze, zpracování různých druhů a forem nabídkových seznamů,
 - zpřístupnění databáze DK v systému CASLIN případně vydávání katalogu DK v netištěné podobě (např. na mikrofiších či CD-ROM)
 - zajištění aktualizace stávajících souborných katalogů CEZL, RSZP a dalších ústředních evidencí.

3.7 Služby Depozitní knihovny ČR

- Informace o dostupnosti dokumentů v depozitním fondu
- Meziknihovní výpůjční a reprografické služby z depozitního fondu
- Informace o dokumentech nabízených pro redistribuci, výměnu a prodej (nabídkové seznamy, databáze)
- Zasílání redistribuovaných dokumentů
- Služby DK budou poskytovány bezplatně nebo za jednotný paušální poplatek
- Pro poskytování služeb budou stanovena závazná pravidla

3.8 Uživatelé Depozitní knihovny ČR

Bez omezení – kterákoliv instituce či individuální uživatel po splnění registračních podmínek.

3.9 Doprava, spoje

- spojení s hlavní budovou NK v Klementinu
 - pravidelná kyvadlová doprava dokumentů mezi Hostivaří a Klementinem pomocí dodávkového auta ve frekvenci 1 – 3 denně, – prostřednictvím telefonní linky napojení na báze CASLIN v Klementinu,
 - telefon,
 - fax,
 - elektronická pošta

- spojení s ostatními knihovnami
 - listová a balíková pošta,
 - železnice do stanice Hostivař případně jiného pražského nádraží,
 - přímá doprava dokumentů autem z a do jednotlivých knihoven,
 - telefon,
 - fax,
 - elektronická pošta
 - napojení na báze CASLIN v Klementinu prostřednictvím sítě Internet